

Lausunto Inkeröisten Tehtaanmäen koulun ja asuntolan sekä niiden pihapiirin rakennussuojeluesityksestä

8455/10.02.07/2024

Tekninen lautakunta 29.01.2025 § 18

Valmistelija: kaavoitusarkkitehti Hannu Purho, puh. 020 615 7039, hannu.purho(at)kouvola.fi

Yhteenveto

Alvar Aalto säätiö on jättänyt rakennussuojeluesityksen Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle Inkeröissä sijaitsevan Tehtaanmäen koulun suojelemisesta. ELY-keskus on pyytänyt asiasta kaupungilta lausunnon. Lausuntopyyntöä on laadittu päätösehdotus, jossa asiaa on perusteltu eri kaavatasojen ja voimassa olevan asemakaavan ajanmukaisuuden kautta. Kouvolan kaupungin tekninen lautakunnalle ehdotetaan lausunnoksi Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen lausuntopyyntöön, että Alvar Aallon säätiön rakennussuojeluesitykseen ei ole huomautettavaa tai täydennettävää. Lisäksi ehdotetaan, että lautakunta arvioi alueen voimassa olevan asemakaavan olevan pääosin ajanmukainen rakennussuojelunäkökulmasta ja prosessin aikana rakennuksen uusiokäytön mahdollisuuksia tulee arvioida.

Asian valmistelun tausta ja päätösvallan perusteet

Alvar Aalto säätiö on jättänyt 22.10.2024 rakennussuojeluesityksen Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle koskien Inkeröissä sijaitsevan Tehtaanmäen koulun suojelemiseksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) nojalla. Suojeluasia koskee seuraavia rakennuksia ja aluetta: Tehtaanmäen koulu (rakennustunnus 102460761U) ja asuntolarakennus (rakennustunnus 102460760T) sekä pihapiiri.

Rakennussuojeluesitys on **oheismateriaalina**.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus on pyytänyt 13.11.2024 Kouvolan kaupungilta lausuntoa rakennussuojeluesityksestä (KASELY/1892/2024).

Kouvolan kaupungin 1.1.2025 voimaan tulleen hallintosäännön 26 §:n mukaisesti Tekninen lautakunta vastaa mm. rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaan kunnalle kuuluvista tehtävistä ja siten rakennussuojeluesitykseen liittyvästä lausunnosta. Lisäksi hallintosäännön mukaisesti Tekninen lautakunta arvioi asemakaavojen ajanmukaisuuden.

Kohde

Kouvolan Inkeröisissä sijaitsevan Tehtaanmäen koulun ja sen vieressä olevan asuntolarakennuksen omistaa Kouvolan kaupunki.

Tehtaanmäen alakoulurakennus on valmistunut vuonna 1938 ja sen vieressä sijaitseva opettajien asuinrakennus vuonna 1939.

Rakennukset on suunnitellut kansainvälisesti tunnetuin suomalainen arkkitehti Alvar Aalto. Rakennukset edustavat funktionalistista tyyliä. Koulurakennus on pohjaltaan L-muotoinen. Liikuntasalin, teknisen työn tilat, ruokalan ja keittiön sekä erikoisluokat käsittävä rakennusosa sijoittuu vasten etelään avautuvaan rinnettä. Vastaavasti koulun sivukäytävällinen luokkasiipi sijoittuu itä-länsisuuntaisesti sen pohjoispuolelle. Rakennusmassojen liitoskohtaan on sijoitettu koulun pääsisäänkäynti ja kaksikerroksinen aulatila.

Koulurakennuksen laajan peruskorjauksen suunnitteli arkkitehti Tapani Mustonen ja se valmistui vuonna 2002. Peruskorjauksen yhteydessä koulurakennuksen viereen rakennettiin uusi talousrakennus, johon sijoitettiin uusi lämpökeskus ja koulun keittiön huolto- ja varastotiloja. Koulurakennus on yhä koulukäytössä.

Koulurakennuksen pohjoispuolella sijaitseva opettajien asuntolarakennus on säilynyt tilaratkaisuiltaan nykypäiviin asti. Rakennuksen alkuperäinen loiva lapekatto on myöhemmin muutettu aumakatoksi. Rakennuksen vesikatto ja julkisivut on uusittu vuonna 2018. Asuntolarakennus on tällä hetkellä pääosin tyhjiä.

Kaavoitustilanne

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY

Alue sijoittuu valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön Anjalan paperitehdas sekä Inkeröisten kartonkitehdas ja yhdyskunta alueelle. Kohdekuvauksessa mainitaan kohteesta seuraavaa: *”Tehtaanmäen 1939 valmistunut kunnallinen kansakoulu on Alvar Aallon suunnittelema.”*

RKY 2009 on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä otettu maan-käyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoituksena inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Valtioneuvoston valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva 14.12.2017 tehty päätös tuli voimaan 1.4.2018. Päätös edellyttää, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot, kohteiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus turvataan maakuntien suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan suomalaisen kulttuuriympäristön kokonaisuus perustuu viranomaisten laatimiin valtakunnallisiin inventointeihin, jotka koskevat valtakunnallisesti arvokkaita maisema-

alueita, valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY) ja valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita.

Muinaismuistot

Alueella ei ole tiedossa olevia arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita tai muita muinaisjäännösalueita.

Rakennuskulttuuri-inventoinnit

Tehtaanmäen koulu on huomioitu arvokkaana rakennuskulttuurikohteena Inkeröisten alueen rakennetun kulttuuriympäristön inventoinneissa mm. Kymenlaakson rakennuskulttuuri-inventointi 1992 (kohde 44), sekä Kymenlaakson kulttuuriperintökartoituksessa 28.8.2008 (kohde: Tehtaan koulu, 745.06.21). Anjalankosken taajamayleiskaavaan liittyvässä rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnissa 24.10.2001 Tehtaanmäen koulu on huomioitu valtakunnallisesti, kulttuurihistoriallisesti sekä rakennuskulttuurillisesti arvokkaaksi kohteeksi, joka oli sijoitettu toimenpideryhmään A. Kyseiseen ryhmään kuuluvat historiallisesti aitoina säilyneet rakennukset ja rakennusten osat. Tehdyn arvion mukaan *"kyseiset rakennukset ovat rakennushistoriansa ja ympäristönsä kannalta merkittäviä ja niiden säilyminen tulee turvata kaavaratkaisuin. Rakennuksia ei saa hävittää eikä niiden ulkoasua muuttaa niin, että rakennuksen historiallisen arvon säilyminen vaarantuu."*

Kymenlaakson maakuntakaava 2040

Kymenlaakson maakuntakaava 2040 on hyväksytty maakuntavaltuustossa 15.6.2020 ja se on tullut voimaan 24.8.2020. Maakuntakaavassa Tehtaanmäen koulun alue on merkitty taajamatoimintojen alueeksi (A). Alueen rakennetun kulttuuriympäristön arvojen säilymisestä on kaavassa mainittu seuraavaa *"Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava maakunnallisesti merkittävien kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen. Taajama- ja keskusta-alueilla maakunnallisesti merkittävät kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennetun ympäristön kohteet ovat usein niin lukuisat ja lähellä toisiaan, että niiden esittäminen kohdemerkinnöillä maakuntakaavan mittakaavassa ei ole tarkoituksenmukaista. Kymenlaakson rakennuskulttuuri-inventoinnissa ja sen toimenpideohjelmassa on esitetty maakunnallisesti merkittäviksi luokitellut ympäristöt, jotka on lueteltu kaavaselostuksen liitteenä. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY 2009) osoitetaan omalla merkinnällään."*

Alue sisältyy maakuntakaavaan merkitylle kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeälle Anjalan historiallinen ympäristö -nimiselle alueelle (ma/v). Kaavamääräyksessä mainitaan alueesta ja sillä sijaitsevista erilliskohteista seuraavaa:

”Anjala ja Anjalan paperitehdas sekä Inkeröisten kartonkitehdas ja yhdyskunta. Alueella on merkittävä asema kartanolaitoksen muotoutumisessa, valtakunnan sotahistoriassa sekä varhaisen suurteollisuuden syntypaikkana. Alueen teollisuuslaitokset ovat sekä teollisuushistorian että modernin arkkitehtuurin muistomerkkejä. Aluekokonaisuus on vuosikymmenten kuluessa teollisuuden kasvun myötä syntynyt ja kehittynyt yhtenäinen ja monikerroksinen, sosiaaliseen hierarkiaan pohjautuva yhdyskunta.”

Kaavamerkinnän ma/v määräystä on tarkennettu maakuntakaavaselostuksessa seuraavasti:

”Tavoitteena on valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rakenteen, kylä- ja kaupunkikuvan sekä alueilla jo olevien rakennusten ja ympäristön säilymisen turvaaminen sekä mahdollisen täydennysrakentamisen ja muiden muutosten sopeuttaminen kulttuuriympäristön ominaisuuteen ja erityispiirteisiin. Säilyttämisen ja muutosten laajuus ja sisältö ratkaistaan kuntakaavoituksen kautta. Kulttuurimaiseman ja rakennetun kulttuuriperinnön vaaliminen tulee huomioida kuntien kaavoituksessa, muussa suunnittelussa, rakentamisen ohjauksessa ja rakennusvalvonnassa sekä eri viranomaisten toiminnassa.”

Maakuntakaavassa Tehtaanmäen koulun alue on lisäksi merkitty Seveso III-direktiivin mukaisen laitoksen konsultointivyöhykkeeksi (sev) ja tärkeäksi pohjavesialueeksi (pv).

Yleiskaava

Alueella on voimassa 24.3.2003 hyväksytty (§ 18) oikeusvaikutteinen Anjalankosken taajamaosayleiskaava. Kaavassa Tehtaanmäen koulun lähialue on merkitty julkisten palveluiden alueeksi (PY). Merkinnällä on osoitettu etupäässä julkisten palveluiden tarvitsemat alueet.

Asemakaava

Alueella on voimassa 5.4.2001 hyväksytty asemakaava (kaava 754 Ak3039), jossa Tehtaanmäen koulun ja sen asuntolan alue on merkitty opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YO). Maankäyttömerkintään ja kyseisen korttelin 3157 rakentamiseen liittyy seuraavia suunnittelumääräyksiä ”YO-korttelissa 3157 tulee melusuojaksi tehtävän aidan sopeutua hyvin ympäristöön. Toimenpiteellä pyritään tontille saamaan aikaan piha-alue, jonka melutaso ei ylitä arvoa 55 dB. Tehtaanmäen koulu ja koulun asuntola on merkitty suojeltaviksi rakennuksiksi kulttuurihistoriallisista syistä. Muutos- ja korjaustöiden yhteydessä rakennusten ulkoasu tulee säilyttää nykyisellään. Auto-paikkamääräykset: YO-korttelialue: Autopaikka kutakin työntekijää kohti, lisäksi vähintään 1 auto-paikka asuntoa kohti.”

YO-maankäyttöalueelle on merkitty kolme rakennusala. Niistä Tehtaanmäen koulun ja asuntolan rakennusalat on huomioitu suojelumerkinnöillä sr (Suojeltava rakennus). Korttelialueen länsiosassa olevan autotallirakennuksen kohdalla olevalle rakennusosalalle ei ole merkitty suojelumerkintää. Korttelialueen maksimirakennusoikeus on osoitettu tehokkuusluvulla $e=0,30$, joka kertoo rakennuspaikan ja maksimirakennusoikeuden suhteen. Rakentamisen maksimikerroslukumäärä on III. Korttelialueen 3157 länsipuoleiselle rajalle on määrätty rakennettavaksi melua estävä aita

Katselmus

Kaakkois-Suomen ELY-keskus järjesti rakennusperinnön suojelemislain mukaisen katselmuksen Tehtaanmäen koululla 19.11.2024. Katselmukseen osallistuivat Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen, Museoviraston, Kymenlaakson museon ja Alvar Aalto -säätiön asiantuntijoiden lisäksi Kouvolan kaupungin Tilapalveluista tekninen isännöitsijä Maarika Kauppala ja kaavoitusyksiköstä kaavoitusarkkitehti Hannu Purho.

Lausunto

Rakennussuojeluesitys

Alvar Aalto -säätiön 22.10.2024 jättämä rakennussuojeluesitys sisältää kattavan ja perustelun esityksen siitä, minkä vuoksi Tehtaanmäen koulun sisä- ja ulkotilojen suojelu tulisi ratkaista rakennusperinnön suojelusta annetun lain nojalla. Tehtaanmäen koulun ja asuntolarakennuksen suojelu rakennussuojeluesityksessä esitetyllä tavalla ei estä alueen asemakaavan toteutumista, laajemman alueen maankäyttöä tai aiheuta merkittäviä muutoksia alueelle.

Kouvolan kaupungin tekninen lautakunta toteaa, että sillä ei ole huomautettavaa tai täydennettävää Alvar Aalto-säätiön jättämään ja Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen käsittelyssä olevaan rakennussuojeluesitykseen.

Asemakaavan ajanmukaisuus

Inkeröisten Tehtaanmäen koulun ja sen lähialueen asemakaava on hyväksytty vuonna 2001 (5.4.2001). Asemakaavassa korttelialueelle merkitty maankäyttö (YO), rakennusalat, maksimirakennusoikeus ja -kerroslukumäärä vastaavat alueen nykytilannetta. Asemakaavassa on huomioitu alueella olevat arvokkaat rakennukset Tehtaanmäen koulu ja asuntola suojelumerkinnöillä (sr -> Suojeltava rakennus). Huomioitavaa on se, että asemakaavassa määrätty rakennussuojelu kohdistuu rakennuksen ulkopuoleen, eli ei rakennuksen käyttötarkoitukseen tai sen sisätiloihin.

Tekninen lautakunta toteaa, että alueen voimassa oleva asemakaava on pääosin ajanmukainen rakennussuojelun näkökulmasta. Rakennussuojeluesityksen arviointiprosessin yhteydessä tulee arvioida

laajasti rakennuksen uusiokäytön mahdollisuuksia ja muitakin käyttötarkoituksia kuin nykyisen asemakaavan mukainen opetustoimintaa palveleva käyttö.

Lisätietoja: kaupunginarkkitehti Anne Kangasniemi-Kuikka, puh. 020 615 9138, anne.kangasniemi-kuikka(at)kouvola.fi ja kaavoitusarkkitehti Hannu Purho, puh. 020 615 7039, hannu.purho(at)kouvola.fi

Teknisen johtajan ehdotus:

Tekninen lautakunta päättää antaa esityslistan mukaisen lausunnon Kaakkois-Suomen ELY-keskukselle sen käsittelyssä olevaan Inkeröisten Tehtaanmäen koulun ja asuntolan sekä niiden pihapiirin rakennussuojeluehdotukseen liittyen.

Tehtaanmäen koulun ja sen lähialueen asemakaava (kaava nro 754 Ak3039) on pääosin ajanmukainen rakennussuojelunäkökulmasta edellä esitetyin perustein.

Tekninen lautakunta päättää tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta kokouksessa ja se on nähtävillä yleisessä tietoverkossa 30.1.2025 lukien.

Teknisen lautakunnan päätös:

Tekninen lautakunta hyväksyi päätösehdotuksen.
